

Легенький Микола Іванович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії конституційного та адміністративного права
Національний університет «Київський авіаційний інститут»*

Legenkyi Mykola

*Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Theory of Constitutional and Administrative Law
National University "Kyiv Aviation Institute"*

ORCID: 0000-0003-4179-1964

DOI: 10.25313/law-2026-3-97-2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ЯК БАЗОВОГО ПРИНЦИПУ ПРОЗОРОГО ЛОБІЮВАННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS OF ENSURING TRANSPARENCY AS A BASIC PRINCIPLE OF TRANSPARENT LOBBYING IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

Анотація. Вступ. Обґрунтоване значення транспарентності як структуроутворюючого принципу системи лобіювання та визначено, що саме транспарентність стає практичним інструментом забезпечення підзвітності й підконтрольності влади, ефективності взаємодії громадян та державних інститутів а також запобігання корупції та зловживанням.

Мета. Теоретико-правове осмислення транспарентності як базового принципу інституціоналізації прозорого лобіювання в системі публічного управління та визначення основних напрямів її організаційно-правового забезпечення.

Матеріали і методи. Використовувалися формально-юридичні та порівняльно-правові методи у поєднанні з методами тлумачення та прогнозування а також загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення та класифікації.

Результати. Здійснено теоретико-правове дослідження транспарентності як принципу лобіювання шляхом порівняльного аналізу понять «транспарентність», «відкритість», «публічність», «підзвітність» та визначення їх зв'язку з лобіюванням а також порівняльний аналіз понять «лобіювання» та «лобізм». На підставі вказаних аналізу та узагальнення сформульоване авторське формулювання дефініції транспарентного лобіювання. Сформовано структуру системи організаційно-правових механізмів забезпечення транспарентності лобіювання шляхом віднесення до неї інституційних механізмів обліку суб'єктів лобіювання, інформаційно-звітних механізмів, процедурних механізмів відкритості прийняття рішень та контрольних і наглядових механізми, які в цілому покликані забезпечувати відкритість, контрольованість та підзвітність взаємодії між суб'єктами лобіювання та органами публічної влади.

Перспективи. Визначення транспарентності у сфері лобіювання як інтегративної характеристики відкритості, публічності та підзвітності публічної влади дозволяє розглядати її в якості ключового принципу інституціоналізації та правового регулювання лобіювання. Сформульовані перспективні напрями удосконалення організаційно-правових механізмів забезпечення транспарентності лобіювання, що є необхідною умовою формування легітимного й прозорого механізму представництва інтересів у системі публічного управління.

Ключові слова: принцип транспарентності, лобіювання, лобізм, публічна влада, публічне управління, відкритість, прозорість, підзвітність, інституціоналізація, організаційно-правове забезпечення.

Авторське право © Автор(и). Це стаття з відкритим доступом, що розповсюджується відповідно до умови ліцензії Creative Commons Attribution Ліцензія 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Summary. Introduction. The significance of transparency as a structural principle of the lobbying system is substantiated and it is determined that transparency is a practical tool for ensuring accountability and control of government, the effectiveness of interaction between citizens and state institutions, and the prevention of corruption and abuse.

Purpose. Theoretical and legal understanding of transparency as a basic principle of institutionalizing transparent lobbying in the public administration system and determining the main directions of its organizational and legal support.

Materials and methods. Formal legal and comparative legal methods were used in combination with methods of interpretation and prediction, as well as general scientific methods of analysis, synthesis, generalization and classification.

Results. A theoretical and legal study of transparency as a principle of lobbying was carried out by means of a comparative analysis of the concepts of "transparency", "openness", "publicity", "accountability" and determining their connection with lobbying, as well as a comparative analysis of the concepts of "lobbying" and "lobbyism". Based on the above analysis and generalization, the author's formulation of the definition of transparent lobbying was formulated.

The structure of the system of organizational and legal mechanisms for ensuring the transparency of lobbying was formed by assigning to it institutional mechanisms for accounting for lobbying entities, information and reporting mechanisms, procedural mechanisms for openness in decision-making, and control and supervisory mechanisms, which in general are designed to ensure openness, controllability and accountability of interaction between lobbying entities and public authorities.

Prospects. The definition of transparency in the field of lobbying as an integrative characteristic of openness, publicity and accountability of public authorities allows us to consider it as a key principle of institutionalization and legal regulation of lobbying. Promising directions for improving organizational and legal mechanisms for ensuring transparency of lobbying are formulated, which is a necessary condition for the formation of a legitimate and transparent mechanism for representing interests in the public administration system.

Key words: principle of transparency, lobbying, lobbying, public authorities, public administration, openness, transparency, accountability, institutionalization, organizational and legal support.

Постановка проблеми. Дослідження організаційно-правових аспектів забезпечення прозорості як базового принципу прозорого лобювання є актуальним у зв'язку з необхідністю інституціоналізації легітимних форм представництва інтересів у системі публічного управління, мінімізації корупційних ризиків, забезпечення рівності доступу до впливу на публічні рішення та приведення національного регулювання у відповідність до європейських стандартів доброго врядування. Прозорість стає практичним інструментом забезпечення підзвітності й підконтрольності влади, ефективності взаємодії громадян та державних інститутів та запобігання корупції та зловживанням. Крім того, рівень прозорості процедур впливу на владу є визначальним для легітимності лобювання як форми представництва інтересів у процесі прийняття публічних рішень. Таким чином прозорість у системі лобювання набуває статусу структуроутворюючого принципу.

Однак в Україні тривалий час лобювання фактично існувало поза межами чіткого правового регулювання, що спричиняло його злиття з корупційними практиками, відсутність розмежування між адвокацією, представництвом інтересів і неформальним впливом, невизначеність статусу суб'єктів лобістської діяльності а також недостатність механізмів публічного контролю. Сфера лобювання ще не пройшла стадію повноцінної практичної апробації та перебуває на етапі становлення, без усталеної правозастосовної традиції й судової практики, а модель прозорого лобювання як складової демократичного врядування та євроінтеграційного поступу України перебу-

ває у стадії формування. Саме тому дослідження організаційно-правових аспектів прозорості в цій сфері має безпосередню як теоретичну, так і практичну значущість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на певну новизну проблема лобювання та її окремих аспектів — прозорості, відкритості та підзвітності, що складають інтегративну характеристику прозорості, стала об'єктом наукових досліджень, які здійснювали В. Н. Березка, М. Брицький, Ю. Ганжуров, М. Грищенко, Р. Євченко, Л. Кожура, Д. Коцупал, М. Кочеров, В. Кучерявий, Д. Лубінець, Л. Наливайко, М. Романов, Енн Флоріні, О. Шевчук та інші. В той же час поглибленого вивчення потребують питання прозорості як фундаментальної умови легітимного та прозорого лобювання у системі публічного управління.

Метою статті є теоретико-правове осмислення прозорості як базового принципу інституціоналізації прозорого лобювання в системі публічного управління на основі аналізу співвідношення понять «прозорість», «відкритість», «публічність», «підзвітність» та визначення основних напрямів її організаційно-правового забезпечення.

Матеріали і методи. Досягнення поставленої мети здійснювалося шляхом використання формально-юридичного та порівняльно-правового методів у поєднанні з методами тлумачення та прогнозування а також загальнонаукових методів аналізу, синтезу, узагальнення та класифікації.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-правове осмислення прозорості як принципу лобювання потребує насамперед дослідження співвідношення понять «прозорість»,

«відкритість», «публічність», «підзвітність» та їх зв'язок з лобіюванням.

Аналіз міжнародних джерел вказує на трактування транспарентності Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) як відкритості та доступності інформації про урядові рішення, процеси та результати діяльності, що дозволяє громадянам здійснювати контроль [1]. У межах антикорупційної парадигми Організації об'єднаних націй транспарентність пов'язується із забезпеченням відкритих процедур прийняття рішень та доступу до інформації [2]. Серед зарубіжних дослідників варто звернути увагу на наукову позицію висловлену Енн Флоріні (Ann Florini) щодо визначення транспарентності як доступності достовірної та своєчасної інформації про діяльність органів влади [3].

Нормативне визначення поняття «транспарентність» в національному правовому полі відсутнє, закони ним не оперують, зустрічаються лише у міжнародних документах, ратифікованих Україною, та на рівні підзаконного нормативно-правового регулювання — у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки у формулюванні заходу, який передбачає забезпечення інституційної самостійності та транспарентності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України [4]. Електронна версія «Великої української енциклопедії» пропонує максимально чітке і достатньо інформативне визначення транспарентності як прозорості та відкритості діяльності соціально-політичних суб'єктів [5]. В той же час подібна лаконічність не дає змоги опису необхідних характеристик аналізованого поняття.

Вітчизняні вчені, які досліджують проблему транспарентності насамперед звертають увагу на складність та багатоаспектність указаної категорії, яка змістовно поєднує у собі ряд понять — «прозорість», «відкритість», «гласність», «публічність», «підзвітність», «доступ до публічної інформації» та «участь в управлінні державними справами» [6].

Аналіз національного законодавства дає підстави для твердження щодо активного використання вказаних термінів у нормативно-правових актах та їх офіційне тлумачення. Зокрема, Закон України «Про державну службу» відносить прозорість до принципів державної служби і визначає її як відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України [7]. Оскільки наведене формулювання обґрунтовується через поняття відкритості, то зауважимо, що і його визначення пропонується Законом України «Про засади державної регіональної політики», у якому розуміється як забезпечення вільного доступу до інформації, що визначає державну регіональну політику і є у розпорядженні органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування [8]. Відсутність дефініювання поняття публічності

у законодавстві повною мірою компенсується посиленою увагою до тлумачення терміну «публічна інформація», яке пропонується на різних рівнях законодавства і визначається насамперед у Законі України «Про доступ до публічної інформації» як це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом. Важливим є і законодавче посилання на відкритість публічної інформації за винятком випадків, встановлених законом, що додатково підтверджує тісний взаємозв'язок цих термінів [9].

І, нарешті, визначення поняття «підзвітність громадянину» пропонує урядова Концепція розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації, сформулювавши його як наявність правил, норм і механізму для відкритого доступу громадянам щодо діяльності суб'єктів владних повноважень [10].

Проведений аналіз міжнародних підходів, наукових позицій та національного нормативно-правового регулювання свідчить про відсутність уніфікованого визначення поняття «транспарентність», що поєднується з його змістовною близькістю до категорій «відкритість», «публічність» та «підзвітність». Відкритість полягає у доступності інформації про діяльність органів публічної влади, публічність обумовлює суспільний характер цієї діяльності та її орієнтацію на задоволення суспільних потреб у публічності, а підзвітність передбачає обов'язок суб'єктів влади звітуватися перед громадськістю щодо прийнятих рішень та нести відповідальність за їх наслідки. В той же час саме транспарентність виступає інтегративною характеристикою, яка поєднує елементи відкритості інформації, публічності управлінських процесів та підзвітності суб'єктів влади суспільству. Саме таке розуміння поняття транспарентності органічно підводить нас до його ролі у процесах лобіювання.

Отже лобіювання визначається національним законодавством як діяльність, що здійснюється з метою впливу або (спроби впливу на об'єкт лобіювання в комерційних інтересах бенефіціара або у власних комерційних інтересах особи та стосується предмета лобіювання. При цьому у випадку здійснення такої діяльності у комерційних інтересах бенефіціара законодавець передбачає можливість винагороди, що отримується прямо або опосередковано, та/або з оплатою фактичних витрат, необхідних для її здійснення). Відповідність діяльності, пов'язаної з лобіюванням, визначається дотриманням таких принципів як законності, прозорості, підзвітності, відповідальності, професійності та етичності [11]. Тобто лобіювання як законний інструмент впливу

бізнесу та суспільства на ухвалення рішень органами влади потребує чітких правил і прозорості, щоб залишатися відкритим і демократичним процесом. Зауважимо, що характеристика вказаних принципів логічно підводить нас до змісту понять, які складають інтегративну характеристику транспарентності.

У різних формах наукової, політичної, публіцистичної та інших комунікацій термін «лобіювання» нерідко зустрічається поряд з терміном «лобізм», причому ці категорії нерідко застосовуються як синонімічні. В той же час необхідно вказати, що між ними існують певні змістові відмінності.

В першу чергу необхідно вказати на ознаки подібності, до яких відноситься єдине походження — від англійського lobby (вестибюль, кулуари). Також необхідно зазначити, що ці поняття використовуються для позначення одного процесу, а саме представництва та просування інтересів у сфері публічної влади.

В той же час лобіювання зазвичай розглядається як конкретна діяльність або процес впливу на прийняття управлінських рішень органами влади з метою представництва певних інтересів [2], як інструмент участі груп інтересів у процесі формування державної політики.

Поняття ж лобізму у більшості досліджень використовується для позначення соціально-політичного явища або системи взаємодії між групами інтересів і владою, в межах якої здійснюється лобіювання. Тобто лобізм характеризує інституційний та суспільний феномен, що включає суб'єктів представництва інтересів, механізми та канали впливу на владу, правові норми, що регулюють таку діяльність а також практику взаємодії між владою і суспільством. Таким чином лобізм можна розглядати як інституціалізовану систему представництва інтересів, а лобіювання — як конкретні дії в межах цієї системи.

Аналіз та узагальнення змісту понять транспарентності і лобіювання дає підстави для формування авторського визначення транспарентного лобіювання, яке ми пропонуємо розглядати як законодавчо врегульований процес представництва інтересів у процесі формування публічної політики, що здійснюється з метою впливу на об'єкт лобіювання на засадах відкритості, публічності та підзвітності.

Організаційно-правовими механізмами забезпечення транспарентності лобіювання виступають інституції і процедури, які сприяють відкритості, контрольованості та підзвітності взаємодії між суб'єктами лобіювання та органами публічної влади. Аналіз системи таких механізмів дозволяє сформувати її відповідну структуру, яка включає інституційні механізми обліку суб'єктів лобіювання, інформаційно-звітні механізми, процедурні механізми відкритості прийняття рішень та контрольні і наглядові механізми.

Інституційні механізми обліку суб'єктів лобіювання забезпечують реєстрацію суб'єктів лобіювання шляхом створення публічних реєстрів лобістів,

визначення правового статусу лобістів та клієнтів, інтереси яких вони представляють та фіксації сфер інтересів, напрямів діяльності та джерел фінансування лобістської діяльності. Саме наявність відкритого реєстру дозволяє ідентифікувати учасників процесу впливу на прийняття управлінських рішень і запобігати прихованому впливу груп інтересів. В Україні вказану функцію виконує реєстр прозорості, який є інформаційно-комунікаційною системою, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення та надання інформації про суб'єктів лобіювання та їх звітність з метою надання безоплатного публічного доступу до актуальної та достовірної інформації про суб'єктів лобіювання та їх звітність [11]. Функціональні можливості, порядок ведення та доступу до Реєстру прозорості, надання відомостей з нього, а також інші питання його функціонування визначається відповідним Положенням [12].

Інформаційно-звітні механізми забезпечують контроль за змістом лобістської діяльності і передбачають регулярні звіти лобістів про контакти з посадовими особами, оприлюднення інформації про мету лобіювання, витрати та використані ресурси та декларування посадовими особами зустрічей і консультацій із представниками груп інтересів. Звітність суб'єкта лобіювання подається і оприлюднюється двічі на рік через Реєстр прозорості [11]. Ці інструменти дають можливість простежити, яким чином формуються управлінські рішення та які інтереси на них впливають.

Транспарентність лобіювання значною мірою залежить від відкритості процедурних механізмів формування та ухвалення управлінських рішень. То таких механізмів варто віднести публічне обговорення проектів нормативно-правових актів, відкриті консультації з заінтересованими сторонами, можливість доступу до інформації про перебіг підготовки рішень у системі публічного управління а також оприлюднення матеріалів робочих груп, комітетів та експертних консультацій. Для прикладу можна навести публічні консультації із заінтересованими особами, за результатами яких прийняті Правила етичної поведінки суб'єктів лобіювання [13]. Такі процедури забезпечують можливість для різних груп інтересів брати участь у формуванні політики на рівних і прозорих умовах.

Ефективність контрольних та наглядових механізмів забезпечує інституційний контроль за дотриманням правил прозорого лобіювання. До таких механізмів можна віднести діяльність спеціально уповноважених органів або підрозділів з питань етики та прозорості, можливості парламентського і громадського контролю та застосування відповідних санкцій у разі порушення визначених законодавством правил реєстрації, звітності або конфлікту інтересів. В Україні безпосередній державний нагляд за дотриманням вимог законодавства з питань лобіювання законодавець покладає на Національне агентство з питань

запобігання корупції, яке здійснює моніторинг додержання вимог законодавства з питань лобювання на підставі інформації, отриманої від об'єктів лобювання, фізичних та юридичних осіб, а також із медіа та інших відкритих джерел, яка містить відомості про невідповідність діяльності суб'єкта лобювання вимогам законодавства та у разі виявлення порушень вживає відповідних заходів реагування [11].

З урахуванням сучасних підходів до організаційно-правового забезпечення лобювання доцільно визначити кілька перспективних напрямів удосконалення цих механізмів. Передусім це подальша інституціоналізація лобювання через чітке законодавче визначення його суб'єктів, форм та меж діяльності. Досягненню системності у забезпеченні діяльності електронних інструментів прозорості сприятиме їх інтеграція (електронні реєстри, відкриті бази даних, онлайн-звітність). Варто звернути увагу на посилення механізмів контролю та відповідальності за порушення принципу транспарентності. Ефективності подальшого удосконалення нормативно-правової бази лобювання можна досягти за рахунок розвитку процедур публічних консультацій як інституціоналізованого каналу взаємодії між органами влади та групами інтересів. Безумовно актуальними будуть і заходи, спрямовані на підвищення фахової спроможності учасників процесу формування політик та інформаційного забезпечення розгортання процедур лобювання на загальносуспільному рівні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, транспарентність у сфері лобювання виступає інтегративною характеристикою відкритості, публічності та підзвітності публічної влади, що дозволяє розглядати її як ключовий принцип інституціоналізації та правового регулювання лобювання. Транспарентність у контексті лобювання означає забезпечення зрозумілих та відкритих процедур представництва інтересів, доступності інформації про суб'єктів лобістського впливу та їх взаємодію з органами публічної влади. Саме через механізми транспарентності забезпечується відкритість, підконтрольність та суспільну легітимність взаємодії між суб'єктами представництва інтересів і органами публічної влади. Порівняльний аналіз змістового наповнення понять лобювання і лобізму дозволяє точніше визначити місце транспарентності, яка виступає насамперед принципом організації та правового регулювання лобізму як інституту та умовою легітимності конкретних процедур лобювання у процесі формування публічної політики а також сформулювати авторську дефініцію транспарентного лобювання.

Організаційно-правові механізми забезпечення транспарентності лобювання охоплюють систему інституційних, інформаційних, процедурних і контрольних інструментів, спрямованих на відкритість взаємодії між суб'єктами лобювання та органами публічної влади. Їх удосконалення є необхідною умовою формування легітимного й прозорого механізму представництва інтересів у системі публічного управління.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Один із співавторів статті є членом редакційної колегії журналу. З метою врегулювання потенційного конфлікту інтересів зазначений автор був усунутий від усіх етапів редакційного розгляду даного рукопису, включаючи добір рецензентів та прийняття редакційного рішення.

Стаття пройшла незалежне подвійне сліпе рецензування (double-blind peer review) відповідно до редакційної політики журналу.

Інших конфліктів інтересів автори не заявляють.

Література

1. Recommendation of the Council on Transparency and Integrity in Lobbying and Influence. OECD, 2025. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/256/256.en.pdf> (дата звернення: 02.02.2026).
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 02.02.2026).
3. Florini A. The Right to Know: Transparency for an Open World. Columbia University Press, Columbia, 2007. URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.7312/flor14158/html#contents> (дата звернення: 02.02.2026).
4. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки: затверджена Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> (дата звернення: 03.02.2026).
5. Електронна версія «Великої української енциклопедії»: транспарентність. URL: <https://vue.gov.ua/Транспарентність> (дата звернення: 02.02.2026).
6. Наливайко Л., Романов М. Поняття та ознаки транспарентності в контексті євроінтеграції. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. № 5 (21). С. 27–29. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/2023t> (дата звернення: 03.02.2026).

7. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Редакція від 24.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 03.02.2026).

8. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. Редакція від 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 03.02.2026).

9. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. Редакція від 08.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 03.02.2026).

10. Концепція розвитку електронної демократії в Україні : Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. Редакція від 26.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.02.2026).

11. Про лобіювання : Закон України від 23.02.2024 № 3606-IX. Редакція від 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

12. Деякі питання створення та функціонування Реєстру прозорості : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2024 № 1175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2024-%D0%BF#n11> (дата звернення: 05.02.2026).

13. Про затвердження Правил етичної поведінки суб'єктів лобіювання : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2024 № 1128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.02.2026).

References

1. OECD. (2025). *Recommendation of the Council on transparency and integrity in lobbying and influence*. Retrieved from <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/256/256.en.pdf>

2. United Nations. (2003). *United Nations Convention against Corruption*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text [in Ukrainian].

3. Florini, A. (2007). *The right to know: Transparency for an open world*. Columbia University Press. Retrieved from <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.7312/flor14158/html#contents>

4. President of Ukraine. (2021). *Stratehiia rozvytku systemy pravosudivstva ta konstytutsiinoho sudochynstva na 2021–2023 roky: Ukaz Prezidenta Ukrainy No. 231/2021 vid 11 chervnia 2021 roku* [Strategy for the development of the justice system and constitutional judiciary for 2021–2023]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> [in Ukrainian].

5. Velyka ukrainska entsyklopediia. (n.d.). *Transparentnist* [Transparency]. Retrieved from <https://vue.gov.ua/Транспарентність> [in Ukrainian].

6. Nalyvaiko, L., & Romanov, M. (2016). Poniattia ta oznaky transparentnosti v konteksti yevrointehratsii [Concept and features of transparency in the context of European integration]. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 5(21), 27–29. Retrieved from <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/2023t> [in Ukrainian].

7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy No. 889-VIII vid 10 hrudnia 2015 roku* [On civil service]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].

8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy No. 156-VIII vid 5 liutoho 2015 roku* [On the principles of state regional policy]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> [in Ukrainian].

9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2011). *Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy No. 2939-VI vid 13 sichnia 2011 roku* [On access to public information]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> [in Ukrainian].

10. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Kontseptsiia rozvytku elektronnoi demokratii v Ukraini: Rozporiadzhennia No. 797-r vid 8 lystopada 2017 roku* [Concept for the development of e-democracy in Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). *Pro lobiiuvannia: Zakon Ukrainy No. 3606-IX vid 23 liutoho 2024 roku* [On lobbying]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text> [in Ukrainian].

12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *Deiaki pytannia stvorennia ta funktsionuvannia Reiestru prozorosti: Postanova No. 1175 vid 15 zhovtnia 2024 roku* [Certain issues of establishment and functioning of the transparency register]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2024-%D0%BF#n11> [in Ukrainian].

13. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *Pro zatverdzhennia Pravyl etychnoi povedinky subiektiv lobiiuvannia: Postanova No. 1128 vid 1 zhovtnia 2024 roku* [On approval of the rules of ethical conduct of lobbying entities]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2024-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 09.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.03.2026

Дата публікації: 16.03.2026